

ΕΚΤΑΚΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 7ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1993

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΣΗΜΗ ΥΠΟΔΟΧΗ
ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ ΜΑΝΕΣΗ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ

Κύριε Συνάδελφε, Ἀριστόβουλε Μάνεση,

Στὴν ἐπίσημη ἀπόψε ὑποδοχὴ σας, ἔχω τὴν ὥραία εὐκαιρία νὰ ἐκφράσω τὴν ἐκτίμησή καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη μου, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων ἀκαδημαϊκῶν, πρὸς τὸ πρόσωπό σας, ὡς τακτικὸ ἤδη Μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ τὶς βαθύβλυστες εὐχές μου νὰ εὐτυχήσετε καὶ στὴν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων σας ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ, ὅπως εὐτυχήσατε ἤδη στὴν ἄσκηση τῶν καθηκόντων σας προηγουμένως στὶς διάφορες φάσεις τῆς σταδιοδρομίας σας.

Ἀριστεύσατε ὡς φοιτητῆς, καὶ ὡς διδάκτωρ τιμηθήκατε μὲ τὸν βαθμὸ «ἄριστα».

Διανύσατε ὁμαλά, δόκιμα καὶ γόνιμα, τὰ διαδοχικὰ στάδια τῆς πανεπιστημιακῆς σταδιοδρομίας σας καὶ δώσατε ὑποδείγματα ἐπιμέλειας, εὐπρέπειας, ἐντιμότητος.

Καὶ ὅταν ἡ ὥρα τῆς δοκιμασίας ἐσήμανε στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ἐννοῶ μὲ τὴν ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1967 θλιβερὴ πολιτικὴ ἀνωμαλία, ἐπιδείξατε ἠθικὸ σθένος καὶ ἀντιδράσατε ἀξιοπρεπῶς στὶς δύσκολες τότε περιστάσεις, ὡς ἄξιος διδάσκαλος τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου, μὲ ἀποτέλεσμα καὶ νὰ ἀπολυθῆτε ἀπὸ τὴν πανεπιστημιακὴ ἔδρα σας καὶ νὰ ὑποστῆτε ἐξορία.

Στὴν περίοδο ἐκείνη καὶ τιμηθήκατε ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Γαλλικῆς ἐπιστήμης καὶ διδάξατε ὡς Professeur Associé στὸ γαλλικὸ Πανεπιστήμιο τῆς Amiens.

Μὲ τὴν ἐπάνοδο τῆς Χώρας μας στὴν νομιμότητα, ἐπανήλθατε καὶ σεῖς ὡς Κα-

θηγητής πάλι στην έδρα σας. Έκτοτε αξιοποιήσατε πολλαπλά την επιστημοσύνη σας με την ανάληψη λειτουργημάτων ύψηλης βαθμίδας, ως νομικός εμπειρογνώμων ιδιαίτερα είτε ως προσωπικότητας με κύρος εδύτατο.

Ύψήρξατε και Πρόεδρος, τρίτος κατά σειράν, τής Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Έπιτροπής για τον έκσυχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου κατ' εφαρμογή και τής συνταγματικής αρχής τής ισότητας ανδρών και γυναικών. Εδτοχήσατε, ή προκειμένη νομοθετική μεταρρύθμιση να συνδεθεί με το όνομά σας.

Εΐσθε όμότιμος καθηγητής, από του 1981 τής Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, από του 1988 και τής Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Προσφάτως αποκτήσατε και άλλον ήθικό τίτλο : Αρνηθήκατε να γίνετε Υπουργειακός Υπουργός Έσωτερικών για την αδιάβλητη διεξαγωγή των Βουλευτικών Έκλογών τής 10ης Οκτωβρίου 1993, έφόσον δέν έγιναν δεκτοί οι όροι σας για την πράγματι αδιάβλητη διεξαγωγή τους. Και αυτός σās τιμā ιδιαίτερα.

Ο Ακαδημαϊκός κ. Γεώργιος Βλάχος, αρχαιότερός σας εις την διακονία τής επιστήμης του Συνταγματικού Δικαίου, θα παρουσιάσει την πανεπιστημιακή σταδιοδρομία σας και το έπιστημονικό έργο σας.

Σās εδχομαι και πάλι να έχετε μακρόχρονη, έπιτυχέστατη θητεία, ως ακαδημαϊκός, αλλά και δημιουργική διακονία τής επιστήμης σας, μάλιστα επί το φιλοσοφικότερον καθ' υπέρβαση και τής κοινωνιολογικής μεθόδου.

Σās περιβάλλω με το μέγα διάσημο τής Ακαδημίας Αθηνών. Και παρακαλώ τον κ. Γεώργιο Βλάχο, εδθός άμέσως να ανέλθει εις το βήμα για να σās προσφωνήσει.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Το Συνταγματικό Δίκαιο, πού έπισήμως προβάλλεται σήμερα σ' αυτή την αίθουσα κατά την ύποδοχή έπιφανούς εκπροσώπου του, είναι ένας δυσχερέστατος, ασφαλώς, κλάδος και τής επιστήμης και τής πρακτικής· αφού, από το ένα μέρος προσπαθει να υπαγάγει τις άπειροπληθείς έκδηλώσεις του κοινωνικού βίου στην πειθαρχία ενός περιορισμένου αριθμού κανόνων και αρχών, ενώ, από το άλλο μέρος, έχει ως πρώτιστο καθήκον —σύμφωνα με την ιδέα τής δημοκρατικής κοινωνίας την όποία ύπηρετεί— να διευκολώνει και όχι να ανακόπτει την ρέουσα και διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα.

Κινούμενος άναγκαστικά στο πλαίσιο τής θεμελιακής αυτής άντινομίας, ο κλάδος αυτός τής κοινωνικής επιστήμης δέν ήμπορεί, συνεπώς, να λειτουργεί κατά τον

τρόπο τῆς δογματικῆς τοῦ Δικαίου, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ περιορίζεται σὲ ἀπλὴ κοινωνιολογικὴ θεώρηση ἢ ἐρμηνεῖα τοῦ κοινωνικοῦ εἶναι καὶ τοῦ κοινωνικοῦ γίνεσθαι.

Ἐξαιρετικὰ συνδεδεμένο μὲ τὴν Πολιτικὴ ὡς ὑψίστη τῶν Τεχνῶν, κατὰ τὸν ἀριστοτελικὸ ὀρισμὸ, τὸ Συνταγματικὸ Δίκαιο μετέχει τῶν ἠθολογικῶν προαιρέσεων τῆς τελευταίας. Ἀντιλαμβάνεται, συνεπῶς, τὸ «εὖ ζῆν» στὸ ἐπίπεδο τῶν ἀτόμων, τῶν ομάδων καὶ τῆς συνολικῆς κοινωνίας, ὡς καρπὸν ἐλλόγως ἐρρυθμισμένου κοινωνικοῦ ἠθους.

Ἐπῆρξεν, εὐτυχῶς, κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, στὴν Χώρα μας, ἓνα ἰδανικὸ, θὰ ἔλεγα, πρότυπο ἐπιτυχοῦς χειρισμοῦ αὐτοῦ τοῦ κλάδου, ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο Καθηγητὴ Ἰωάννη Ἀλέξανδρο Σβῶλο. Χρησιμοποιώντας, πράγματι, ἔντεχνα τὴν ἀκριβεία τῆς νομικῆς μεθόδου ποὺ εἶχεν ἐμφυσήσει σ' αὐτὸν ὁ Νικόλαος Σαρῖπολος —χωρὶς ὡστόσο νὰ ὑποκύπτει στὰ κελύσματα τοῦ νομικοῦ θετικισμοῦ καὶ τῆς τυπολατρείας— ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου εἶχεν ἐπιτύχει νὰ τὸν κατοχυρώσει κατέναντι τῶν οἰωνόηποτε ἰδεολογικῶν ἢ τεχνοκρατικῶν ἀποκλίσεων, ἐξασφαλίζοντας τὴν αὐτοτέλεια καὶ πρωτοτυπία του, στὸ πλαίσιο μιᾶς ἐδρύτερης ἐπιστήμης τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας.

Ἡ ὀφειλόμενη Τιμὴ πρὸς τὸν ἄνδρα εἶναι σήμερα τόσο μᾶλλον δικαιολογημένη καθόσον καὶ ὁ ὁμιλῶν ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπαξίως ἐντασσόμενος σήμερα στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀξιότιμος Κύριος Συνάδελφος πολλὰ ὀφείλουν στὸν ἐμπνευσμένο λόγο του.

Ἀγαπητὴ καὶ Ἀξιότιμη Κύριε Συνάδελφε,

Εἶχα τὴν ἀγαθὴ τύχη νὰ παρακολουθήσω τὴν λαμπρὴν σταδιοδρομίαν σας ἀπὸ τὰ πρῶτα ἤδη βήματά σας. Παρὰ τὴν παρεμβολὴ τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου καὶ τὰ συνταρακτικὰ γεγονότα ποὺ εἶχαν προηγηθεῖ ἢ ἐπακολούθησαν ἀμέσως μετὰ, ἡ Χώρα μας αἰσθανόταν ἀκόμη βαθειά, κατὰ τὴν Ἀπελευθέρωση, τὸν ἀπόηχο τῶν φλογερῶν συγκινήσεων τοῦ μεσοπολέμου γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν κρατικῶν μηχανισμῶν. Καὶ ἦταν φυσικὸ —αὐτὸ εἶναι κἀτι ποὺ δὲν πρέπει νὰ τὸ λησμονοῦμε— ἀφοῦ ἡ Ἑλλάδα, ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἑκατονταετία οὐσιαστικῆς ἀκινήσεως στὸ ἐπίπεδο τῶν θεσμῶν, εἶχε βρεθεῖ στὴν ἀνάγκη, στὰ χρόνια τοῦ '20 καὶ τοῦ '30, νὰ θέσει ἐπὶ τάπητος καὶ τὸ πρόβλημα τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τῶν εὐκαταίων ὀργανωτικῶν βάσεων τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ Κράτους.

Στὸν χῶρο αὐτόν, μίαν μεγάλην ἐθνικὴν φυσιογνωμίαν, ὁ ρηξικέλευθος Ἀρκὰς Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου εἶχεν ἐμπλουτίσει τὸ περιεχόμενον καὶ τῶν θεωρητικῶν ἀναζητήσεων καὶ τῶν πρακτικῶν σχεδιασμῶν μὲ ὅλα ὅσα ἡ ἐμπειρία καὶ ὁ προβληματισμὸς τοῦ συγχρόνου πολιτικοῦ στοχασμοῦ μπορούσαν νὰ προσφέρουν στὴ νέα

γενεὰ τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν πολιτικῶν. Ἔτσι πὸν τελικὰ νὰ εἶναι ὀρθὸς ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ἡ βραχύβια Δεύτερη Ἑλληνικὴ Δημοκρατία, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ ἐμπνευστής, δὲν ὑπῆρξεν ἀπλῶς μία παρένθεση, ἀλλ' ἕνας ἀποφασιστικὸς σταθμὸς στὴν καθόλου πορεία τοῦ Ἔθνους.

Ἡ κρίση τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ, κάτω ἀπὸ τὰ βίαια κτυπήματα τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ σοβιετικοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ, εἶχεν ἤδη ἐντοπισθεῖ κατὰ τὸν μεσοπόλεμο στὸ θέμα, ἰδίως, τῆς διακρίσεως καὶ ἰσορροπίας τῶν ἐξουσιῶν, μὲ σαφὴ ἀπόκλιση πρὸς τὴν ἐνίσχυση τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Τὸ θέμα εἶχεν ἀνακύψει ἐκ νέου κατὰ τὴν Ἀπελευθέρωση. Ἀπασχολοῦσε τοὺς νέους ἐπιστήμονες καί, φυσικά, καὶ Ἐσαῦς τὸν ἴδιο, ἀφοῦ τὸ ἐπελέξατε ὡς θέμα τῆς διδακτορικῆς σας διατριβῆς. Θὰ Σᾶς ἀπασχολήσει καὶ στὴ συνέχεια, ὅταν ἡ ἀτολμὴ συνταγματικὴ μεταρρύθμιση τοῦ 1952 θὰ ἐπιχειρήσει ὅπωςδήποτε νέους τρόπους συνεργασίας Βουλῆς καὶ Κυβερνήσεως στὸ ἐπίπεδο τῆς νομοθεσίας.

Ἐπῆρξα, ὅπως τὸ γνωρίζετε ἀσφαλῶς, περισσότερο σκεπτικὸς ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν μεμονωμένων αὐτῶν συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων, τίς ὁποῖες ἀσφαλῶς ἐπεδοκίμαζε τότε τὸ σύνολο τῶν ἐγκύρων δημοσιολόγων. Τὸ προέχον, πάντως, σὲ ὅ,τι Σᾶς ἀφορᾷ, εἶναι ὅτι, ὅπως τὸ ἀποδεικνύει τὸ σύνολο τοῦ ἔργου σας, σὲ καμμία στιγμὴ δὲν ἐπαύσατε νὰ ἀναζητεῖτε, πολὺ πέραν τῶν διαδικαστικῶν τύπων καὶ μεθόδων, ἐκεῖνο πὸν διασφαλίζει τὴν σταθερότητα καὶ τὴν ἀποδοτικότητα τῶν θεσμῶν. Καὶ ὑπεγράμμισατε ὀρθῶς, στὴ συνέχεια, τὴν στενὴ συνάρτηση τῶν νομικῶν ρυθμίσεων καὶ τῶν δεδομένων τῆς κοινωνικῆς ὑποδομῆς. Χωρὶς βεβαίως νὰ παρασυρθεῖτε ἀπὸ τίς Σειρήνες τοῦ λεγομένου ἱστορικοῦ ντετερμινισμοῦ. Καὶ τοῦτο, διότι, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ ἔργο σας, ὄχι μόνον ἀντιλαμβάνεσθε τὴν κοινωνικὴ ὑποδομὴ μὲ ὅλο τὸ εἶδος πὸν προσδίδει στὴν διαπλοκὴ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἢ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἰδίως, ἐπειδὴ, καθὼς πολὺ ὀρθῶς τὸ ὑπογράμμίζετε σὲ σχετικῶς πρόσφατη μελέτη σας, τὸ δικαίον σύστημα ἀποτελεῖ, αὐτὸ τὸ ἴδιο, ἀπτενεργὰ παράγοντα τῶν ἐν γένει κοινωνικο-πολιτικῶν ἐξελίξεων. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Συντάγματος δὲν εἶναι, ἄλλωστε, ὅπως τὸ ὑπενθύμισα ἀπὸ τὴν ἀρχή, παρὰ μία ἔμπρακτε συνολικὴ ἐπιβεβαίωση τῆς οὐσιαστικῆς διασυνδέσεως τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Πολιτικῆς μὲ τίς ἠθικὰς, πνευματικὰς, καλλιτεχνικὰς ἀξίες τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Ἔθνους κατὰ τίς ἱστορικὰς καὶ τίς τωρινὰς διαστάσεις.

Ὡστόσο εἶναι ἐντελῶς φυσικὸ, ὅτι, κατὰ τὸ μέτρο πὸν ἡ συνταγματικὰ διαρθρωμένη καὶ ὀργανωμένη δημοκρατία ἀποτελεῖ τὸ κατ' ἐξοχὴν πολίτευμα τῆς προόδου, καὶ τὸ Σύνταγμα ὀφείλει νὰ ἀναθεωρεῖται, κατὰ κυμαινόμενα — σύμφωνα μὲ τίς ἀνάγκες τῶν καιρῶν — χρονικὰ διαστήματα. Τὸ ἔργο σας προσφέρει πολὺτιμα

στοιχεῖα ὠρίμου πολιτικοῦ στοχασμοῦ, ὄχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ στὸ θέμα τῶν ἐγ-
γνήσεων τηρήσεως τοῦ Συντάγματος —εἶναι τίτλος ἐνὸς ἀπὸ τὰ κυριώτερα συγ-
γραμμάτα σας—, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀναθεωρητικοῦ ἔργου.

Κύριε Συνάδελφε,

Εἶχα τὴν τιμὴ νὰ ἐκθέσω διὰ μακρῶν τὴν ἐπιστημονικὴ σας προσφορὰ στὴν
Ἐπιστήμη τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου ἐνώπιον τῶν κ.κ. Συναδέλφων μας. Ἡ προσ-
φορὰ αὐτὴ εἶναι πολὺπλευρῆ καὶ πολὺ σημαντικὴ. Δὲν θὰ ἐπαναλάβω, ἐδῶ, τὰ ὅσα
εἶχα ἐκθέσει ἄλλοτε. Θὰ περιορισθῶ νὰ σημειώσω, ὅτι, πέραν τῆς πολυετοῦς καὶ
ἀποδοτικῆς διδασκαλίας τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου στὰ Πανεπιστήμια Θεσσαλο-
νίκης καὶ Ἀθηνῶν, τῶν ὁποίων ἐχρηματίσατε καὶ Κοσμήτωρ, ἐφροντίσατε, μὲ τὸ
εὐρύτατο συγγραφικὸ σας ἔργο, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρξει πτυχή τῶν συνταγματικῶν θε-
σμῶν ποὺ νὰ διαφεύγει τῆς προσοχῆς σας. Τὴν εὐρύτητα τοῦ πνεύματος ὑπηρετεῖ
πιστὰ ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ μεθοδικότης. Ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, ἐκτιμῶσα τὰ προ-
σόντα σας, Σᾶς ἀνέθεσε τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συμβουλίου τῆς καὶ ἄλ-
λα, ἀνάλογα, ἐπιστημονικὰ καθήκοντα.

Σὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τομεῖς τῶν ἐπὶ μέρους δραστηριοτήτων σας ἔχετε ἤδη
προσφέρει πολλὰ καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἐνεργὸς ἐδῶ παρουσία σας θὰ εἶναι ἐξ ἴσου
καρποφόρα.

Τερατίζοντας, ὀφείλω νὰ ὑπενθυμίσω καὶ μία ἀκόμη ἀρετὴ σας, ποὺ δὲν εἶναι
ἡ πιὸ ἀσήμαντη, ὅταν πρόκειται ἰδίως γιὰ διδάσκαλο τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου:
τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν φρόνησιν συνοδεύει, σὲ Σᾶς, τὸ ψυχικὸ σθένος
καὶ ἡ τόλμη. Ὅπως καὶ μερικοὶ ἄλλοι, ἐπροτιμήσατε, σὲ σχετικῶς πρόσφατες δύ-
σκολες στιγμῆς, τὴν ἐξορία ἀπὸ τὴν ὑποταγή. Ὅχι γιὰ νὰ ἀναπαυθεῖτε, βεβαίως,
ἀλλὰ γιὰ νὰ συνεχίσετε τὸ ἐπιστημονικὸ σας ἔργο, ὡς διδάσκαλος, αὐτὴν τὴν φορὰ,
σὲ Πανεπιστήμιο τῆς φιλόξενης Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

Ἡ διαπίστωση αὐτὴ κάνει πιὸ ἔντονη τὴν χαρὰ καὶ τὴν τιμὴ ποὺ αἰσθάνομαι
εὐχόμενος, Ἀγαπητὲ καὶ Ἀξιότιμε Κύριε Συνάδελφε, τὸ καλῶς ἦλθατε στὴν περι-
οπτὴ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.